EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 20.12.2006
KOM(2006) 833 lõplik

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Finantstagatiskokkulepete direktiivi (2002/47/EÜ) käsitlev hindamisaruanne

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Finantstagatiskokkulepete direktiivi (2002/47/EÜ) käsitlev hindamisaruanne

(EMPs kohaldatav tekst)

SISUKORD

1. Sissejuhatus ... 3
2. Hindamise meetod ja ulatus ... 3
3. Direktiivi rakendamine ja mõju ... 4
3.1. Direktiivi asjakohasus ... 4
3.2. Tõhusus ... 5
3.3. Tasuvus ... 5
4. Põhiküsimused ... 5
4.1. Direktiivi materiaalne kohaldamisala – krediidinõuded ... 6
4.1.1. Uut liiki tagatised ... 6
4.1.2. Kõlblikkuskriteeriumid ... 6
4.1.3. Krediidinõuete kõlblike tagatiste hulka arvamise majanduslik põhjendatus ... 6
4.1.4. Krediidinõuete tagatisena kasutamisega seonduvad juriidilised probleemid ... 8
4.2. Loobumise (*Opt-out*) sätted ... 8
4.2.1. Isikud, kelle suhtes direktiivi kohaldatakse – artikli 1 lõige 3 ... 8
4.2.2. Võimalus jätta teatud aktsiad kohaldamisalast välja – artikli 1 lõike 4 punkt b ... 9
4.2.3. Omandamine – artikli 4 lõige 3 ... 9
4.3. Kasutusõigus – artikkel 5 ... 10
4.4. Lõpetamisel toimuva tasaarvelduse tunnustamine – artikkel 7 ... 10
4.5. Kollisiooninormid – artikkel 9 ... 11
5. Järeldused ... 11

1. SISSEJUHATUS

Direktiiviga 2002/47/EÜ finantstagatiskokkulepete kohta (edaspidi „finantstagatiskokkulepete direktiiv“ või „direktiiv”) luuakse ühtne ühenduse õiguslik raamistik finantstagatiste (piiriüleseks) kasutamiseks ning kaotatakse enamik tagatiskokkulepete suhtes traditsioonilistelt kehtinud vorminõuetest. Finantstagatis on vara, mille laenuvõtja esitab laenuandjale laenuvõtja kohustuste täitmata jätmisest tingitud finantskahju ohu vähendamiseks. Tagatisi kasutatakse üha enam mitmesugust liiki tehingute puhul, sh kapitaliturgudel, pankade riskijuhtimise ja rahastamise, maksete ja arvelduste süsteemides ning üldiselt pangalaenude puhul. Kõige sagedamini esitatakse sularaha- ja väärtpaberitagatisi.

Direktiivi eesmärk oli tagatiste seadmise menetluse lihtsustamise abil suurendada Euroopa finantsturgude integreerumist ja tasuvust, saavutada suurem õiguskindlus tagatiste kasutamisel ning vähendada riske turuosaliste jaoks. Enne direktiivi vastuvõtmist olid arvelduse lõplikkuse direktiivi[1] artikli 9 lõike 1 kohaselt kaitstud vaid keskpankadele või seoses määratud süsteemis osalemisega antud tagatised. Kuna liikmesriikides tagatiste kasutamise suhtes kohaldatavad erinevad eeskirjad ei olnud otstarbekad ega läbipaistvad, mis tekitas ebakindlust tagatiste kasutamise tõhususe suhtes piiriüleste tehingute kaitsmisel, oli tarvis kujundada terviklik lähenemisviis finantstagatiskokkulepete direktiivi näol.

Direktiivi artiklis 10 on sätestatud, et

„ *Hiljemalt 27. detsembril 2006 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise ja eelkõige selle artikli 1 lõike 3, artikli 4 lõike 3 ja artikli 5 kohaldamise kohta, lisades vajaduse korral ettepanekud direktiivi läbivaatamiseks."*

Käesolevas aruandes antakse hinnang finantstagatiskokkulepete direktiivi rakendamisele, selle mõjule ning muutmise vajadusele.[2]

2. HINDAMISE MEETOD JA ULATUS

Aruande koostamiseks palus komisjon 2006. aasta algul liikmesriikidel, Euroopa Keskpangal ja EMP liikmesriikidel vastata küsimustikule finantstagatiskokkulepete direktiivi rakendamise ja kohaldamise kohta. Erasektori jaoks koostati vähem põhjalik küsimustik. Vastused on saabunud kõigilt liikmesriikidelt peale Hispaania. Ainsa EMP riigina tulid vastused Norrast. Komisjon sai 27 vastust olulisematelt finantsturgudel tegutsevatelt ettevõtjatelt ja organisatsioonidelt, sh Euroopa Keskpangalt. Mõned liikmesriigid lisasid oma vastusele ka erasektorilt saadud teabe. Käesolevas hindamisaruandes tuginetaksegi kõnealusele põhjalikule materjalile. Kuna kõnealused andmed on avalikud, korratakse aruandes nende vastuste sisu ainult vajaduse korral. Lisa, küsimustikud ja vastused on avaldatud siseturu ja teenuste peadirektoraadi veebilehel.[3]

---

1 Direktiiv 98/26/EÜ arvelduse lõplikkuse kohta makse- ja väärtpaberiarveldussüsteemides, EÜT L 166, 11.06.1998, lk 45–50.

2 Käesolevas aruandes hoidutakse kommenteerimast Rahvusvahelise Eraõiguse Ühtlustamise Instituudi (UNIDROIT) konventsiooni alaseid läbirääkimisi, millega kehtestatakse sisulised eeskirjad vahendatud väärtpaberite kohta.

3 http://europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/collateral/index_en.htm

Arvestades finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamise lühikest aega, on ennatlik teha järeldusi direktiivi mõju kohta. Seepärast keskendutakse aruandes rakendamisega seotud küsimustele ning lühiajalises perspektiivis saavutatud tulemustele.

3. DIREKTIIVI RAKENDAMINE JA MÕJU

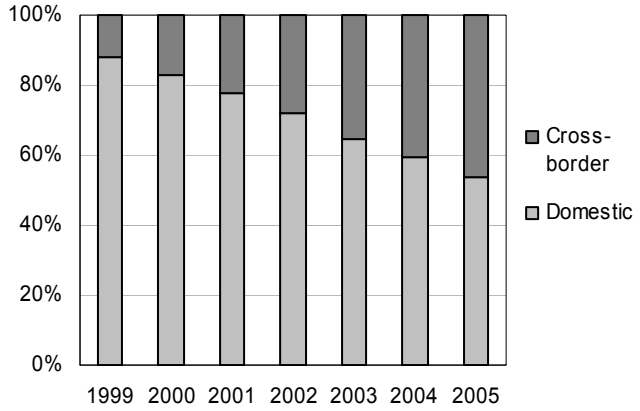
Finantstagatiskokkulepete direktiiv võeti vastu 6. juunil 2002 ja enamik liikmesriike rakendas selle 2004. aasta jooksul; vaid kaks liikmesriiki[4] täitsid nõuded tähtaegselt 27. detsembriks 2003 ning üheksa liikmesriiki ei suutnud direktiivi rakendada enne 2005. aastat. EMP riikidest on direktiivi rakendamiseks õigusaktid vastu võtnud Island ja Norra. Komisjon leiab, et üldiselt on liikmesriigid finantstagatiskokkulepete direktiivi rakendamisega nõuetekohaselt toime tulnud ning seda kinnitab ka ettevõtjatelt saadud vastukaja.

3.1. Direktiivi asjakohasus

Ühenduse tagasiostulepinguturg, mis on üks maailma suurimaid finantsturge, on viimastel aastatel kiiresti kasvanud: detsembris 2005 oli selle koguväärtuseks 5,883 miljardit eurot, samas kui 2003. aasta detsembris oli vastav näitaja 3,788 miljardit eurot ning 2001. aasta juunis – 1,863 miljardit eurot.[5] Vastavalt eurosüsteemi[6] andmetele kasvas ajavahemikus 2002–2005 tagatise kasutamine eurosüsteemi tehingutes ligikaudu 33% võrra, 650 miljardilt eurolt 866 miljardi euroni.

Samuti on täheldatav kasvav tendents, mille kohaselt euroala ühes liikmesriigis asuv eurosüsteemi tehingu vastaspool kasutab tagatist, mis pärineb mõnest teisest euroala liikmesriigist. 2005. aasta lõpus kasutati peaaegu 50% eurosüsteemi tagatistest piiriüleselt, 1999. aastal oli kõnealuseid tagatisi vaid 12%. Kõnealust trendi illustreerib alljärgnev graafik.[7]

Graafik 1: Tagatise kasutamine: siseriiklik *v*. piiriülene

4 Austria ja Ühendkuningriik

5 Rahvusvahelise Kapitaliturgude Assotsiatsiooni (*The International Capital Market Association* (*ICMA*)) Euroopa repoturgude ülevaade, märts 2006.

6 See tähendab kokkulepet, mille kohaselt Euroopa Keskpank ja euro kasutusele võtnud liikmesriikide keskpangad täidavad Euroopa keskpankade süsteemi ülesandeid euroalal.

7 Euroopa Keskpanga kuubülletään, mai 2006: The Single list in the collateral framework of the Euro system, lk 78.

Need arvud näitavad, et direktiiv ei tekkinud tühjale kohale, vaid on tänapäeva finantssektori jaoks vägagi asjakohane.

3.2. Tõhusus

On veel liiga vara anda täielikku hinnangut sellele, kas direktiivi abiga on saavutatud suurem integreerumine Euroopa finantsturgudel ja parandatud tasuvust. Siiski on vastajad[8] üldiselt ühel meelel selles, et finantstagatiskokkulepete direktiiv on muutnud finantstagatiste kasutamise Euroopa finantsturgudel kergemaks ning on protsessi lihtsustanud ning olulisel määral tõhustanud.

Finantstagatiskokkulepete direktiiviga on vähendatud tagatiste seadmise ja täitmisele pööramisega seotud õigus- ja halduskulusid. Lihtsustatud on finantstagatiskokkuleppe sõlmimist, kehtivust ja täitmisele pööratavust, sätestades ainsa vorminõudena finantstagatiskokkuleppe olemasolu tõendamise kirjalikult või õiguslikult samaväärsel viisil. Samuti on direktiiviga suurendatud õiguskindlust tagatistega seotud tehingute sooritamise teatavate meetodite osas. Finantstagatiskokkulepete direktiiviga aidatakse turuosalistel paremini juriidilisi riske hallata, aidates sellega kaasa Baseli II raamkokkuleppe kohasele kapitalinõuete vähendamisele.

Viimase paari aasta jooksul on Euroopa tagatiste kavade arv järsult kasvanud. Näiteks teatab ABN AMRO, et alates 2002. aasta detsembrist on 240% võrra suurenenud ühenduse osapooltega sõlmitud finantstagatiskokkulepete arv, samavõrd on kasvanud ka ühenduse vääringutes tagatiseks esitatud varade kasutamine[9]. ABN AMRO arvates aitas finantstagatiskokkulepete direktiiv (selle oodatav rakendamine) nende lepingute sõlmimisele kaasa ja seda seisukohta jagavad ka teised[10]. Komisjon on sama meelt.

3.3. TASUVUS

Turuosalistel tekkis seoses teabesüsteemide muutmisega vähem kulusid, kuid hoopis olulisem on , et finantstagatiskokkulepete direktiiviga vähendati tagatiste esitamise ja täitmisele pööramisega seotud õigus- ja halduskulusid, lihtsustades finantstagatistega seotud eespool nimetatud menetlusi ja vähendades vaieldavusi tagatiste kohta esitatud arvamuste osas[11].

4. PÕHIKÜSIMUSED

Käesolevas peatükis käsitletakse seitset hindamise käigus välja toodud põhiküsimust. Esiteks vaadeldakse finantsturgudel kasutusel olevate täiendavate varaliikide (näiteks krediidinõuded)

---

8 Vt näiteks Rahvusvahelise Vahetustehingute ja Tuletisväärtpaberite Assotsiatsiooni (International Swaps and Derivatives Association (ISDA)), Euroopa Turgude Juristide Grupi (European Markets Lawyers Group (EFMLG)) ja Euroopa Hoiupankade Grupi (European Savings Banks Group (ESBG)) vastuseid

9 ABN AMRO vastus küsimusele nr 5.

10 Zentraler Kreditausschuss, vastus küsimusele nr 3.

11 City of London Law Society Financial Law Committee, vastus küsimusele nr 3.

suhtes finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamise vajadust. Seejärel hinnatakse kolme rakendamisest loobumise (*opt-out*) sätet, taaskasutamise õigust, soovi põhjalikumalt reguleerida lõpetamisel toimuva tasaarveldamise õiguslikku korda ning kollisiooninormide eeskirja.

4.1. Direktiivi materiaalne kohaldamisala – krediidinõuded

4.1.1. Uut liiki tagatised

Kolm liikmesriiki, Tšehhi Vabariik, Prantsusmaa ja Rootsi, on lisanud direktiivi tähenduses tagatiseks loetavate varade loetellu eri liiki nõuded, näiteks krediidi- ja muud nõuded. Seda tehes on nad laiendanud oma jurisdiktsiooni all direktiivi materiaalset kohaldamisala. Tšehhi Vabariik lisas direktiivi siseriiklikusse õigusesse ülevõtmisel loetellu krediidinõuded. Prantsusmaa hõlmas samuti nõuded ja erinevas vormis õigused tingimusel, et need on loovutatavad. Rootsi lisas direktiivi ülevõtmisel siseriiklikku õigusse loetellu rahalaenud. Ka mõnes muus liikmesriigis on võimalik krediidinõudeid teatavatel õiguslikel tingimustel tagatisena esitada.

Viimasel paaril aastal on esile kerkinud uut liiki varasid, millel on finantsturgude või keskpankade tagatistega seotud tehingutes oluline roll. Näiteks 2004. aastal otsustas Euroopa Keskpanga nõukogu, et alates 1. jaanuarist 2007 tohib krediidinõudeid esitada tagatisena eurosüsteemi krediiditehingutepuhul. Seega on tõusetunud küsimus, kas finantstagatiskokkulepete direktiivi tuleks kohaldada ka keskpankade kasutatavaid krediidinõuete suhtes.

4.1.2. Kõlblikkuskriteeriumid

2005. aasta juulis avaldas Euroopa Keskpank kõnealuste krediidinõuete puhul kohaldatavad kõlblikkuse erikriteeriumid,[12] muu hulgas järgmised nõuded: võlgnik (või käendaja) tohib olla asutatud vaid euroala liikmesriigis; laenulepingu suhtes tuleb kohaldada euroala liikmesriigi õigust; nõuetele vastavate võlgnike ring on piiratud mittefinantsteenuseid pakkuvate ettevõtete ja riigi osalusega äriühingutega.

Seega saab kogu euroalal alates 1. jaanuarist 2007 esmakordselt esitada tagatisena teatavaid krediidinõudeid. Hetkel on raske hinnata euroala liikmesriikide krediidinõuete tegelikku kogusuurust. Siiski osutas EKP, et ainuüksi valitussektorile 800 miljardi euro ulatuses antud krediidiga seotud nõudeid vastab kriteeriumidele ja neid saavad tehingute vastaspooled eurosüsteemi krediiditehingutes kasutada.

4.1.3. Krediidinõuete kõlblike tagatiste hulka arvamise majanduslik põhjendatus

Tagatiste kasutamise laienemine on samm positiivses suunas, kuna sellega lihtsustatakse investorite juurdepääsu vahenditele ning võimaldatakse krediidiasutustel tõhusamalt laenusid anda. Krediidinõuete arvamine finantstagatiskokkulepete direktiivi kõlblike tagatiste hulka aitaks veelgi kaasa võrdsete tegutsemisvõimaluste loomisele kõikide liikmesriikide krediidiasutuste vahel ning kõnealuse instrumendi tagatisena kasutamisele piiriüleselt. Kui krediidinõuete tagatisena kasutamine muutuks lihtsamaks, saaksid sellest kasu ka

---

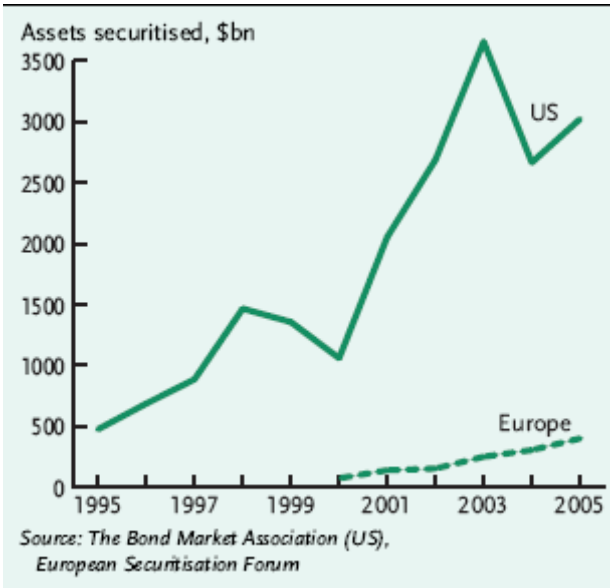
[12] Sellest täpsemalt vt EKP üllitist: "Rahapoliitika rakendamine euroalal — Eurosüsteemi rahapoliitika instrumentide ja menetluste üldine dokumentatsioon", avaldamise kuupäev: 15. september 2006.

tarbijad/võlgnikud, kuna krediidinõuete tagatisena kasutamine suurendaks konkurentsi ning muudaks krediidi kergemini kättesaadavaks.

Kuna hetkel ei saa krediidinõudeid kõlblike tagatistena kasutada, seisab suur hulk krediidinõuete vormis kapitali kasutult Euroopa krediidiasutuste bilanssides. EKP hinnangul ületab see summa euroala krediidiasutuste bilansimahtu 50% võrra. Krediidinõuete arvamine kõlblike tagatiste hulka vabastaks olulisel hulgal kapitali, mida saaks Euroopa majanduses tõhusamalt ära kasutada. Nii saaksid Euroopa krediidiasutused oma positsiooni rahvusvaheliste konkurentidega võrreldes parandada, näiteks USA pankadega, kus krediidinõuded hõlmavad traditsiooniliselt palju väiksema osa bilansist. Alljärgnev graafik illustreerib väärtpaberistamise erinevaid tasemeid Euroopas ja USAs.

Graafik 2: Väärtpaberistamine

Väärtpaberistatud varad, mld USD

Allikas: *The Bond Market Association* (USA), *European Securitisation Forum*

Ka tehingutele finantsturgudel tuleks kasuks krediidinõuete tagatisena kasutamist reguleeriv ühtne õiguslik raamistik, kuna sellega suurendataks uute varaliikide kättesaadavust, näiteks tagatud krediiditehingute puhul. Krediidinõuete kõlblike tagatiste hulka arvamine on täienduseks ka väärtpaberistamisele. Väärtpaberistamine on oluline ja väärtuslik instrument, mis teeb investoritele kättesaadavaks teist laadi laenutooted ning võimaldab pankadel kergemini vahendeid kaasata. Samas seab see kapitalituru osalised turu volatiilsuse võimusesse. Krediidinõuete tagatiste hulka arvamisega muudetakse tagatiste kasutamine lihtsamaks ja seda saavad väärtpaberistamise asemel kasutada need krediidiasutused, kes ei ole valmis vahendeid kapitaliturgudelt kaasama.

Nii nagu enne finantstagatiskokkulepete direktiivi kehtestamist esines liikmesriigiti erinevusi sularaha ja väärtpaberite tagatisena kasutamise vorminõuetes ja meetodites, valitseb selline olukord hetkel ka krediidinõuete tagatisena kasutamise puhul. Krediidinõuete kaasamine finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamisalasse aitaks tagada võrdsed tegutsemisvõimalused kõigile ühenduse turuosalistele.

Krediidinõuete arvamine kõlblike tagatiste hulka kõikides liikmesriikides võib muuta suure likviidsusega tagatised finantstehingute jaoks paremini kättesaadavaks. Kui krediidinõudeid aktsepteeritaks kõlblike tagatisena ka EKP jaoks, saaksid krediidiasutused kasutada väga likviidseid varasid (näiteks valitsuse väärtpabereid, mida praegu hoitakse eurosüsteemis) Euroopa majanduses muul otstarbel.

Arvestades eelöeldut, leiab komisjon, et krediidinõuete lisamiseks tehtav finantstagatiskokkulepete direktiivi muudatus aitaks maksimeerida EKP nõukogu otsuse majanduslikku mõju ning oleks kasulik finantsturu osalistele.

4.1.4. Krediidinõuete tagatisena kasutamisega seonduvad juriidilised probleemid

Lisaks eurosüsteemi kõlblikkuse nõuetele tuleb lahendada veel mõned juriidilised probleemid, et eurosüsteemis saaks kehtestada krediidinõuetega seoses õiguslikult kehtivad ja täitmisele pööratavad pandiõigused. Olulised on näiteks küsimused, kas võlgnikku tuleb tema krediidinõuete tagatiseks seadmisest teavitada, kuidas käsitleda võlgnikuga seotud teavet pangasaladuse seisukohalt ning kuidas toimida laenude koondamist ja realiseerimist puudutavate piirangute kaotamise osas. Kuna krediidinõuete ning nende tagatisena kasutamise kohta puudub ühtne ühenduse õiguslik raamistik, käsitletakse neid liikmesriigiti erinevalt.

Kõige loogilisem oleks mõned kõnealustest probleemidest lahendada finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamisala laiendamisega. Eurosüsteemis analüüsitakse praegu krediidinõuete tagatisena kasutamise tehnilisi probleeme. Olenevalt kõnealuse analüüsi tulemustest kaalub komisjon ettepanekute tegemist 2007. aasta jooksul.

4.2. Loobumise (*Opt-out*) sätted

4.2.1. Isikud, kelle suhtes direktiivi kohaldatakse – artikli 1 lõige 3

Ajal, kui direktiivi osas toimusid läbirääkimised (ja ka rakendamise etapil) pöörati suurt tähelepanu sellele, kes peaksid direktiivi kaitse alla kuuluma, kuna tagatiskokkulepete erikohtlemist oleks võinud lugeda vastuolus olevaks kreeditoride võrdse kohtlemise põhimõttega maksejõuetusmenetluses. Direktiivi artikli 1 lõikega 3 võimaldatakse liikmesriikidel direktiivi kohaldamisalast välja jätta kokkulepped, mille üheks osaliseks on artikli 1 lõike 2 punktis e nimetatud isik.

Mitmed liikmesriigid kaalusid täieliku loobumise kohaldamise võimalust, kuid lõpuks otsustas selle kasuks vaid Austria. Ainult viis liikmesriiki: Tšehhi Vabariik, Sloveenia, Rootsi, Prantsusmaa ja Saksamaa kohaldavad sätet osaliselt. Tšehhi Vabariigis direktiivi rakendamiseks vastu võetud õigusaktis kohaldatakse loobumist vaid teatud suurusega ettevõtjate suhtes, võttes aluseks kaks loetletud kolmest kriteeriumist: vara, käive ja kapital. Sloveenia rakendusaktis jäetakse direktiivi kohaldamisalast välja juriidilised isikud, keda äriühingute seaduse kohaselt ei määratleta suurte äriühingutena, näiteks väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, ühingud ja teatud tsiviilõiguslikud juriidilised isikud. Rootsi õigusaktides antakse õigus varasid edasi pantida ainult finantsagentidele. Prantsusmaa loobus sätte kohaldamisest osaliselt: kohaldamisalast on välja jäetud erikorra alusel toimuvad tehingud, millega sisuliselt välistatakse tavalised äriühingud. Saksamaa kohaldas direktiivi siseriiklikusse õigusesse ülevõtmisel seda tehingutele kahe äriühingu vahel, määratledes äriühingu kui ettevõtja, kes ei ole füüsiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja ega täis- või usaldusühing. Samas kui tagatise esitaja on ettevõtja, siis loetakse direktiiviga hõlmatuks vaid

finantstagatised, mida kasutatakse konkreetselt määratletud finantskohustuste tagamiseks, jättes seega peamiselt välja ettevõtjatega seotud pikaajalised sularahalaenud.

Kümme liikmesriiki on direktiivi isikulist kohaldamisala laiendanud, hõlmates ka direktiivis mainimata isikuid. Need riigid on Belgia, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Luksemburg, Hispaania ning Ühendkuningriik.

Mõned energiatööstuse esindajad, näiteks Energiaettevõtjate Euroopa Föderatsioon (*European Federation of Energy Traders* (*EFET*)) soovivad finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamisala laiendada nii, et sellega hõlmataks ka reguleerimata üksusi, näiteks energiamüügifirmasid, et ka nendevahelised kokkulepped (sh kokkulepped lõpetamisel toimuva tasaarvelduse kohta) oleksid kaitstud. Komisjon on ettepanekut kaalunud, kuid leiab, et see jääb siiski direktiivi kavandatud kohaldamisalast (milleks on selliste kokkulepete kaitsmine, kus vähemalt üks osapool on avaliku sektori organ, keskpank või finantsinstitutsioon) väljapoole.

4.2.2. Võimalus jätta teatud aktsiad kohaldamisalast välja – artikli 1 lõike 4 punkt b

Finantstagatiskokkulepete direktiivi artikli 1 lõike 4 punktiga b võimaldatakse liikmesriikidel direktiivi kohaldamisalast välja jätta finantstagatised, mis moodustuvad tagatiseandja oma aktsiatest, sidusettevõtjate aktsiatest konsolideeritud aastaaruandeid käsitleva nõukogu 13. juuni 1983. aasta seitsmenda direktiivi 83/349/EMÜ tähenduses ja nende ettevõtjate aktsiatest, mille ainus otstarve on omada tootmisvahendeid, mis on tagatiseandja majandustegevuseks hädavajalikud, või omada kinnisvara.

Taani on ainus liikmesriik, kes kasutas täielikult artikli 1 lõike 4 punktis b sätestatud võimalust. Saksamaa, Iirimaa ja Rootsi jätsid direktiivi kohaldamisalast välja teatud liiki varad. Saksamaa ei loe tagatiseandja oma aktsiaid ega sidusettevõtjate aktsiaid direktiivi 83/349/EMÜ tähenduses finantstagatiseks, kui tagatiseandja või sidusettevõtja on äriühing või direktiivi artikli 1 lõike 2 punktis e nimetatud muu isik. Iirimaa jättis direktiivi finantstagatiste hulgast välja tagatised, mis moodustuvad nende ettevõtjate aktsiatest, mille ainus otstarve on omada tootmisvahendeid, mis on tagatiseandja majandustegevuseks hädavajalikud, või omada kinnisvara. Rootsis on välja jäetud börsil noteerimata aktsiad sidusettevõtjates juhul, kui on tegemist pankrotiga.

Kuna siseturu toimimisele pole märgatavat mõju täheldatud, ei soovi komisjon uuesti alustada Euroopa tasandil arutelu ning ei tee seetõttu ka ettepanekut kummagi loobumisvõimaluse kaotamiseks.

4.2.3. Omandamine – artikli 4 lõige 3

Finantstagatiskokkulepete direktiivi artikli 4 lõikega 3 lubatakse teatud liikmesriikidel mitte lubada tagatisesaajal kasutada omandamise õigust. Omandamine tähendab sisuliselt seda, et täitmist tingiva juhtumi esinemisel on tagatisesaajal õigus tagatiseks antud vara müümise asemel teatud tingimustel endale pidada. Üksik liikmesriik ei ole aga kõnealust õigust kasutanud. Seega tunnistavad kõik 25 liikmesriiki tagatisesaaja õigust täitmisele pööramise puhul vara omandada. Seetõttu võib finantstagatiskokkulepete direktiivi järgmise läbivaatamise käigus artikli 4 lõike 3 välja jätta.

4.3. Kasutusõigus – artikkel 5

Finantstagatiskokkulepete direktiivi artikli 5 lõikes 1 sätestatakse liikmesriikide kohustus tagada, et tagatisesaajal on õigus teostada pandiõigusel põhineva finantstagatiskokkuleppe alusel esitatud finantstagatise suhtes kasutusõigust, kui ja ulatuses, milles see on pandiõigusel põhineva finantstagatiskokkuleppega ette nähtud. Kasutusõigus tähendab tagatisesaaja õigust võõrandada tagatis kolmandale isikule omandiõiguse üleandmise või pandiõiguse kasutamise teel. Andes tagatisesaajatele üldise tagatiste võõrandamise õiguse, suurendatakse finantstagatiskokkulepete direktiiviga raha- ja väärtpaberiturgude likviidsust.

Paljude liikmesriikide jaoks oli uuesti kasutamise õigus uudne, kuid nüüd on kõik liikmesriigid oma õigusaktides sätestanud tagatisesaaja õiguse tagatist uuesti kasutada, kui (ja sellises ulatuses nagu) see on tagatiskokkuleppes kirjas. Näib et direktiiviga loodud kasutusõigus ei ole probleeme tekitanud, kuid tuleb veel ära oodata turgude kogemused kõnealuse õiguse kasutamisel. Seega leiab komisjon, et hetkel pole kõnealuses küsimuses midagi vaja ette võtta.

4.4. Lõpetamisel toimuva tasaarvelduse tunnustamine – artikkel 7

Lõpetamisel toimuvat tasaarveldust kasutatakse finantsturgudel üldjuhul kõikide kokkulepitud, kuid mitte veel täitmisele kuuluvate vastaspoolele võlgnetavate kohustuste ja vastaspoolele esitatavate nõuete tasaarveldamiseks üheainsa nõude/kohustuse vormis. Lõpetamisel toimuv tasaarveldus on oluline finantsturgude tõhususe tagamiseks, kuna sellega vähendatakse krediidiriski ja võimaldatakse finantsinstitutsioonidel seaduses ette nähtud kapitali suurust vähendada ja/või suuremaid riske võtta. Mõnedes liikmesriikides on maksejõuetus üldiselt reguleeritud nii, et ühe tehingupoole maksejõuetuse korral ei saa tema nõudeid teiste poolte suhtes enam tasaarveldada. Kuid turuosaliste jaoks on ülitähtis, et nad saaksid vastaspoole maksejõuetuse korral tugineda õiguslikult tagatud tasaarvelduse mehhanismile.

Finantstagatiskokkulepete direktiivis tunnustati kõnealust vajadust, sätestades artiklis 7 liikmesriikide kohustuse tagada, et lõpetamisel toimuvat tasaarveldust käsitlev säte saab jõustuda selles esitatud tingimustel, olenemata maksejõuetusmenetluse või muu sarnase menetluse algatamisest või sündmuse toimumisest ning arvestamata teatud teisi asjaolusid, mis võiksid lõpetamisel toimuvat tasaarveldust muul viisil mõjutada. Paljude liikmesriikide jaoks oli seegi juba uuendus ning kreeditoride võrdse kohtlemise põhimõttest maksejõuetusmenetluses ei eemaldutud kergekäeliselt. Tänaseks on lõpetamisel toimuv tasaarvelduse põhimõte kõikides liikmesriikides omaks võetud, kuid nende sätete rakendamise praktilisi kogemusi tuleb veel oodata.

On tehtud ettepanekuid ühenduse õiguse sidususe parandamiseks seoses tasaarveldustega ning kohaldada seda tagatiskokkulepetest laiemalt. Komisjon on valmis sellekohaseid ettepanekuid kaaluma, kuid kuna kõnealuses direktiivis käsitletakse peaasjalikult finantstagatisi, ei pea komisjon asjakohaseks muuta seda direktiivi eesmärgiga parandada tasaarveldamist reguleerivat ühenduse üldist raamistikku. Ühenduse õigustiku ühtlustamiseks oleks õigem parandada mitmeid olemasolevaid direktiive neid kõiki hõlmava ühe muudatuste paketi abil. Lisaks finantstagatiskokkulepete direktiivi artiklile 7 sisaldavad tasaarveldust (ja tasaarvestust) reguleerivaid sätteid veel teisedki ühenduse finantsalased õigusaktid, sh

arvelduse lõplikkuse direktiiv (artikli 2 punkt k ja artikkel 3), likvideerimise direktiiv[13] (artiklid 23 ja 25) ning määrus nr 1346/2000 (EÜ) maksejõuetusmenetluse kohta (artikkel 6). Kõnealuse lahenduse sobivust tuleks siiski veel kaaluda.

4.5. Kollisiooninormid – artikkel 9

Finantstagatiskokkulepete direktiivi artikliga 9 ette nähtud kollisiooninormide eesmärgiks on määratleda, millise riigi õigust kohaldatakse välismaist elementi sisaldavate kaudses omanduses olevate väärtpaberite teatavate asjaõiguslike aspektide puhul. Kõnealuse sätte puudumine võiks tekitada õiguskindlusetust. Finantstagatiskokkulepete direktiivi artikkel 9 (nagu ka arvelduse lõplikkuse direktiivi artikli 9 lõige 2 ja likvideerimise direktiivi artikkel 24) sisaldab üldist ühenduse kollisiooninorme reguleerivat eeskirja, mis põhineb väärtpaberikonto asukoha põhimõttel. Nimetatud eeskiri erineb 2002. aasta Haagi väärtpaberikonventsiooni vastavast sättest, millega lubatakse kontolepingu osalistele teatavat otsustusvabadust selles, millise riigi õigust kohaldada väärtpaberitega seotud asjaõiguste määramiseks. Nimetatud eeskirjad ei sobi omavahel kokku ning kui Euroopa Ühendus peaks otsustama konventsiooniga ühineda, siis tuleb kõiki kolme direktiivi vastavalt muuta.

Küsimust, kas ühendus peaks allkirjastama konventsiooni või mitte, arutatakse nõukogus komisjoni 2003. aasta ettepaneku alusel[14]. Õiguslikus hinnangus[15] avaldasid komisjoni talitused toetust Haagi väärtpaberikonventsioonile. Käesoleva hindamisaruande eesmärk ei ole võrrelda kaht õiguslikku režiimi ega seda arutelu kordama hakata. Mõlema õigusliku režiimi eesmärk on ühine – saavutada õiguskindlus kaudses omanduses olevate väärtpaberite suhtes kohaldatava õiguse osas. Komisjon leiab, et praegu ei ole õiguskindlus piisavalt tagatud ei rahvusvahelisel ega ühenduse tasandil. Isegi kui nõukogu otsustab konventsiooniga mitte edasi liikuda, on finantstagatiskokkulepete direktiivi artiklit 9 (nagu ka arvelduse lõplikkuse direktiivi artiklit 9 ja likvideerimise direktiivi artiklit 24) ikkagi tarvis muuta, et parandada olukorda ühenduses ja sätestada täpsed kriteeriumid konto asukoha kindlaksmääramiseks. Taolised kriteeriumid välja töötanud kahe liikmesriigi (Prantsusmaa ja Portugali) näide tõestab erinevate tõlgenduste võimalust.

5. JÄRELDUSED

Enamik liikmesriike võttis finantstagatiskokkulepete direktiivi sätted siseriiklikusse õigusse üle pärast direktiivis rakendamiseks ettenähtud tähtpäeva; üheksa neist alles 2005. aasta jooksul. Seega on turgude kogemused direktiivi kasutamisel veel suhteliselt värsked ning direktiivi mõju kohta järelduste tegemine liiga ennatlik. Üldine mulje on siiski , et finantstagatiskokkulepete direktiiv toimib hästi ning tema kehtestamiseks oli õige aeg. Varem tagatistega seonduvaid toiminguid takistanud halduskulude ja õiguslike vorminõuete kaotamisega on finantstagatiskokkulepete direktiiv muutnud finantstagatiste seadmise ja neist tulenevate kohustuste täitmisele pööramise lihtsamaks ning tõhusamaks.

---

13 Direktiiv 2001/24/EÜ krediidiasutuste saneerimise ja likvideerimise kohta (EÜT L 125, 05.05.2001, lk 15 – 23).

14 Ettepanek: Nõukogu otsus, mis käsitleb Haagi konventsiooni (kohaldatava õiguse kohta seoses teatud õigustega vahendaja poolt hoitavate väärtpaberite osas) allkirjastamist (KOM(2003) 783 lõplik), 15.12.2003.

15 Komisjoni talituste töödokument "Õiguslik hinnang Haagi väärtpaberikonventsiooni teatud aspektidele", SEC (2006) 910, 3.6.2006.

Tehtud töö tulemusel teeb komisjon järgmised ettepanekud:

(1) Krediidinõuded: Komisjon kaalub muudatusettepanekuid finantstagatiskokkulepete direktiivi kohaldamisala laiendamiseks sõltuvalt edasiminekust krediidinõuete tagatisena kasutamise tehniliste küsimuste lahendamisel.

(2) Kohaldamisalaga seotud loobumissätted: Loobumissätted säilitada.

(3) Omandamise sätte kohaldamisest loobumine: finantstagatiskokkulepete direktiivi järgmise läbivaatamise käigus artikli 4 lõige 3 välja jätta.

(4) Kasutusõigus: Hetkel pole muutmiseks vajadust.

(5) Tasaarveldus: Komisjon jätkab võimaluste otsimist tasaarveldamist reguleeriva ühenduse üldise raamistiku parandamiseks.

(6) Kollisiooninormide režiim: Muuta finantstagatiskokkulepete direktiivi artiklit 9 (nagu ka arvelduse lõplikkuse direktiivi artikli 9 lõiget 2 ja likvideerimise direktiivi artiklit 24) vastavalt nõukogu otsusele allkirjastada Haagi väärtpaberikonventsioon või juhul kui seda ei toimu, sätestada täpsed kriteeriumid konto asukoha kindlaksmääramiseks.

- - - - -